

Afgørelser – Reg. nr.: 05675.01

Fredningen vedrører: Søndermose

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet   06-09-1976

Fredningsnævnet   06-09-1973

Kendelser

Deklarationer

OVERFREDNINGSNÆVNET >

FREDEDE AREALER

Kommune: Bov

Ejerslav: Frøslev

Matr.nr.: 121, 259, 265, 278,
434, 1005 m.fl.

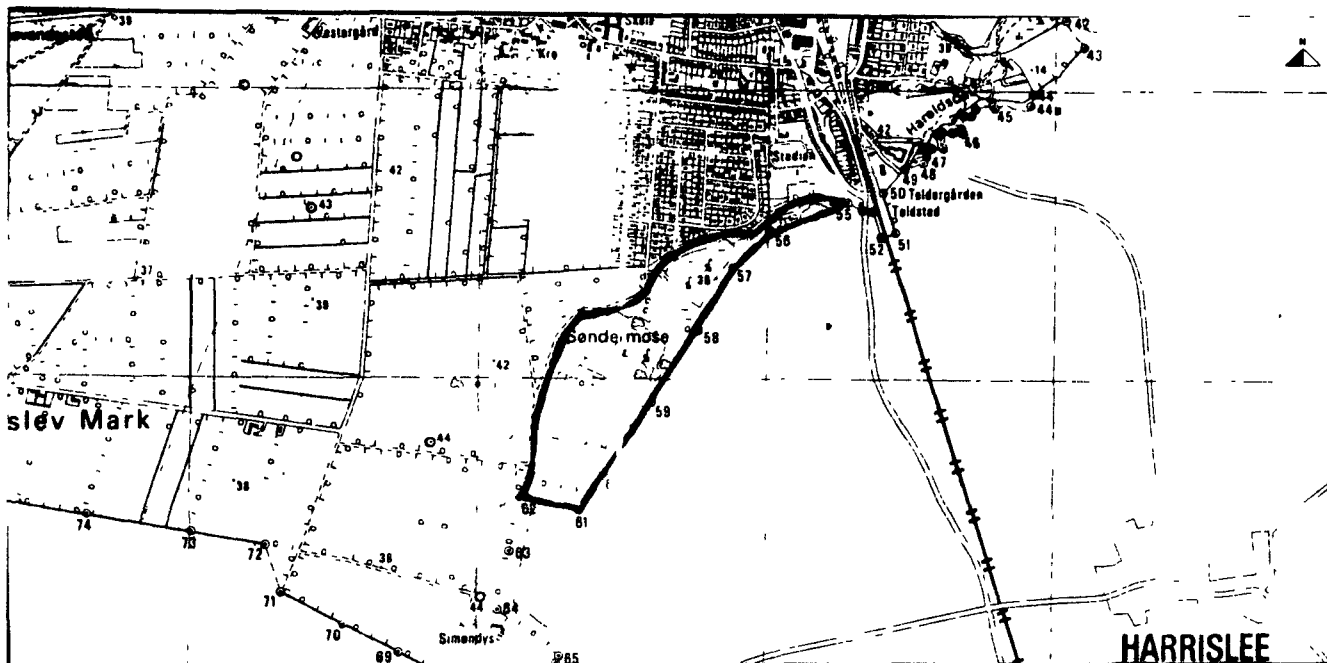
Lokalitet: Søndermosen ved Padborg

J.nr.:

F.N.j.nr.: 55/72

O.F.N.j.nr.: 2209/73

F.P.U.j.nr.: 540-90-2-71

Reproduceret af Sønderjyllands Amtsråd med tilladelse (A400/76) af Geodætisk Institut.

Kort nr.: 1211 IV SØ

Skala: 1:25.000

Bekendtgjort: 23.9.1963

Sagsrøjer: Danmarks Naturfrednings-
forening
Kort udarbejdet dato: 18.1.1979

Fredningsnævnets kendelsesdato: 6.9.1973

Kort revideret dato:

Overfredn.nævnets kendelsesdato: 6.9.1976

Arealstørrelse: ca. 40 ha

Ejerforhold: Private, kommune og stat

Interessezone: I (landområder af største interesse)

Påtaleret: Fredningsnævnet og Danmarks
Naturfredningsforening

Formål: Bevare arealerne i deres nuværende tilstand.

Diverse: Der er særlige forhold
vedr. matr. 121, 160, 278,
265, 702, 1005 og 21

Indhold:

Der må ikke ske ændringer i terrænformerne ved opfyldning eller afgravning. Vandstanden i mosen må ikke ændres. Udledning af spildevand af enhver art er forbudt. Området må ikke yderligere bebygges. Der må ikke opstilles boder, master, skure og andre skæmmende indretninger. Læskure til kreaturer kan tillades. Eksisterende levende hegn og stendiger må ikke fjernes. Afdrivning af de levende hegn er tilladt. Der må ikke foretages træplantning bortset fra i eks. havearealer. Der må ikke anlægges stianlæg.

6/9-76

U D S K R I F T

a f

OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL

År 1976, den 6. september , afsagde overfredningsnævnet følgende

k e n d e l s e

i sagen nr. 2209/73 vedrørende fredning af arealer i Søndermosen i Bov kommune, Sønderjyllands amt.

I. Sagens behandling for fredningsnævnet for Sønderjyllands amts sydlige del, jfr. dettes kendelse af 6. september 1973.

A. Den 23. september 1963 rejste fredningsnævnet for daværende Åbenrå amtsrådsreds efter begæring af Danmarks Naturfredningsforening fredningssag vedrørende den ca. 40 ha store Søndermose ved Padborg.

Det hedder herom i rejsningskrivelse af 2. august 1963:

"Søndermosen ved Padborg udgør en del af tunneldalsystemet, der fra Flensborg fjord strækker sig i nordvestlig retning mod Kruså og derfra drejer i sydvestlig retning. Dette tunneldalsystem er et meget markant træk i landskabsbilledet omkring den dansk-tyske grænse. Søndermosen udgør den sydvestligste del af denne tunneldal. Mosen har indtil de seneste år henligget i ret uberørt tilstand med en del åbent vandareal med yppig bevoksning ved bredderne. Mosens nærmeste omgivelser er græsningensarealer og dyrkede marker tildels indrammede af levende hegn, og der er, bortset fra et par enkelte forholdsvis lidt synlige sommerhuse, ingen bebyggelse i mosens umiddelbare nærhed.

Desværre har man i de senere år anvendt en del af mosen til aflæsning af affald, hvilket allerede nu virker i høj grad skæmmende, og som på længere sigt formentlig helt vil ødelægge det naturskønne område.

I tunneldalen er der på flere områder gennemført fredninger, eller fredningssager er rejst. Det vil derfor som et naturligt supplement hertil være særdeles ønskeligt, om Søndermosen kunne indgå som et led i disse fredninger.

Arealets afgrænsning er af foreningen angivet således:

Nordgrænsen udgøres dels af den sti, der fra vejen mod Frøslev går omtrent i nordøstlig retning i mosens nordre udkant og dels af den vej, der fra ovennævnte vej mod Frøslev går i omtrent vestlig retning. Ca. 440 m ud ad denne vej bøjer grænsen ret syd, idet der følges matrikelskel indtil grænsesten nr. 62. Herfra følger fredningen rigsgrænsen indtil grænsesten nr. 55.

Under sagens gang blev fredningsgrænsen ændret ved udtagning af et par ejendomme. Endvidere ændredes fredningspåstanden, idet det viste sig, at vandstanden i mosen siden sagens rejsning var sænket 70 cm, hvorfor fredningsnævnet foranledigede Det danske Hedeselskab til at fremkomme med et forslag.

I skrivelse af 22. maj 1973 fra Hedeselskabet hedder det:

"Ved fredningsnævnets møde i Frøslev den 3. maj 1973 opfordrede fredningsnævnet Hedeselskabet til ved et nivellement at finde frem til, hvilken højde vandstanden har i Søndermosen. Således foranlediget har Hedeselskabet sammen med overlærer R.P. Sørensen, Frøslev, den 16. maj 1973 foretaget en besigtigelse af forholdene og et nivellement af vandstanden i mosen.

Det blev ved besigtigelsen konstateret, at der efter, at grænsegrøften mellem Danmark og Tyskland er uddybet i 1962, er gravet en grøft fra matr.nr. 121 ud til grænsegrøften. Grøften er på ca. 20 m nærmest grænsegrøften rørlagt.

Ved et nivellement af mosen foretaget af Hedeselskabet i 1955 blev vandstanden i mosen indmålt til at ligge i kote ca. 35,90 m.

Ved nivellement foretaget den 16. maj 1973 blev vandstanden i mosen indmålt til at ligge i kote 35,22 m.

Der er således efter uddybning af grænsegrøften sket en sænkning af vandstanden i mosen på ca. 70 cm.

Vandstanden i grænsegrøften ved udmundning af afløbet fra mosen lå den 16. maj 1973 i kote 35,04 m og bunden af grænsegrøften i kote 34,94 m.

Som forholdene er i dag, vil vandstanden i mosen under normale forhold ikke overstige kote 35,22 m og i tørkeperioder, når fordampningen er større end tilstrømningen, vil vandstanden kunne falde til under kote 35,22 m.

Den foretagne sænkning af vandstanden i mosen ved udnyttelse af den frembragte dybde i grænsegrøften har medført en betydelig reduktion af vandspejlfladen, som yderligere er reduceret de senere år ved tilgroning med tagrør, siv og pilebuske langs randarealerne.

Såfremt mosen i fremtiden skal have betydning som tilholdssted og eventuel rugeplads for svømme- og vadefugle, må vandspejlfladen ikke yderligere reduceres; og for at hindre dette vil det være formålstjenligt at hæve vandstanden lidt i forhold til den nuværende højde, f.eks. til kote 35,50 m.

Dette kan gøres ved at hæve den eksisterende afløbsledning til denne højde eller også ved at opføre en frontmur af betonspunsplanker tværs over afløbsgrøften foran indløbet til rørledningen.

Nævnet besluttede herefter, at vandstanden i mosen ikke måtte være under kote 35,50 m, og pålagde fredningsplanudvalget at drage omsorg for, at de af Hedeselskabet foreslåede foranstaltninger iværksattes.

Under fredningssagens behandling ansøgte ejeren af matr.nr. 1005, Frøslev by, om tilladelse til at opføre en staklade på ejendommen, der var omfattet af fredningspåstanden; bygningen var på ansøgningstidspunktet delvis opført, men fredningsnævnet pålagde 2. august 1973 lodsejeren at fjerne den opførte staklade samt at tildække med jord de affaldsbunker, som var synlige, hvorhos de ulovligt henstillede effekter såsom en rusten bil, et køleskab og et elkomfur skulle fjernes. Endvidere pålagdes ejeren at fjerne en beplantning, som var foretaget efter fredningssagens rejsning, bortset fra beplantning på et areal, som var udlagt som have i 1963.

Fredningsnævnet har endvidere gjort opmærksom på, at fredningen ikke skal være til hinder for kommunens planer om stianlæg i området.

Fredningsnævnet har under sagens gang tilladt en sænkning af en rørledning i vestsiden af ejendommene matr.nr. 259, 160, 278, 265, 702, 1005 og 121 på betingelse af, at den i skellet mellem matr.nr. 1005 og 121 ikke lægges dybere end kote 35,20.

Fredningsnævnet har endelig bestemt, at der under ingen omstændigheder må skabes forbindelse mellem grænsegrøften og mosen, samt at et skur i det nordvestlige hjørne af matr. nr. 278 må bevares og istandsættes.

Da fredningsnævnet skønnede, at arcalet var fredningsværdigt, besluttede det at tage begæringen om fredning til følge, således at området bevares i sin nuværende tilstand og pålægges servitutbestemmelser svarende til, hvad der er nævnt nedenfor under III.

B. Arealernes status.

Det af fredningen omfattede område er i Bov kommunes dispositionsplan udlagt som grønt område, og der har efter kommunens oplysninger ikke været ansøgt om byggetilladelse i området.

Matr.nr. ne 42, 67, 114, 1127 og 247 er omfattet af partiel byplanvedtægt nr. II for en del af Padborg by, godkendt af boligministeriet den 21. november 1956, og er således byzone i henhold til by- og landzoneoven. Det fremgår af vedtægtens § 17, at ejendommene er uegnede til bebyggelse, hvorfor der ikke kan forventes udstedt byggetilladelse.

De øvrige af fredningen omfattede arealer er beliggende i landzone.

II. Overfredningsnævnets behandling og beslutning.

Fredningsnævnets kendelse af 6. september 1973 forelagdes overfredningsnævnet på grund af erstatningens størrelse og blev anket af 6 af de ialt 18 lodsejere med påstand om forhøjelse af erstatningerne.

Overfredningsnævnet afholdt besigtigelse den 24. april 1974 med efterfølgende forhandlinger, hvori deltog de ankende samt de interesserede myndigheder.

Det er herefter besluttet at gennemføre fredningen i det af fredningsnævnet fastsatte omfang og med de nedenfor under III nævnte generelle fredningsbestemmelser og med de under IV nævnte, særlige bestemmelser vedrørende enkelte ejendomme. Erstatningsspørgsmålet behandles under V.

Under nærværende kendelses konklusion nævnes de enkelte ejendomme med angivelse af fredet areal, nuværende ejere og tilkendte erstatninger.

III. De ved fredningsnævnets kendelse fastsatte generelle fredningsbestemmelser stadfæstes med følgende indhold:

1. De fredede arealer skal bevares i deres nuværende tilstand - som nedenfor særlig angivet og med de nævnte undtagelser - for at bevare det fredede areals overvejende karakter af mose.
2. Ændringer i terrænformerne ved opfyldning og afgravning må ikke finde sted.
3. Der må ikke træffes foranstaltninger, der vil kunne medføre, at vandstanden i mosen ændres. Udledning af spildevand af enhver art er forbudt.
4. Området må ikke yderligere bebygges, og boder, master, skure og andre skæmmende indretninger må ikke opstilles. Fredningsnævnet kan dog meddele tilladelse til, at der på græsningsarealerne i den nordvestlige del af området opstilles læskure til kreaturer.
5. Eksisterende levende hegn og stendiger må ikke fjernes. Dog er det tilladt at foretage afdrivning af de levende hegn.
6. Bortset fra de til haver nu udlagte arealer må der ikke foretages træbeplantning.
7. Fredningen er ikke til hinder for kommunens planer om et sti-anlæg.
8. Påtaleret tillægges fredningsnævnet og Danmarks Naturfredningsforening.

IV. Særlige forhold vedrørende enkelte ejendomme, hvorom fredningsnævnet eller overfredningsnævnet har taget stilling.

A. Vedrørende lb.nr. a, matr.nr. 259, lb.nr. b, matr.nr. 160, lb.nr. c, matr.nr. 278, lb.nr. e, matr.nr. 265, lb.nr. h, matr.nr. 702 og matr.nr. 1005 og lb.nr. 1, matr.nr. 121:

Fredningen skal ikke være til hinder for en påtænkt sænkning af en rørledning i vestsiden af ejendommene på betingelse af, at den i skellet mellem lb.nr. h, matr.nr. 1005, og lb.nr. 1, matr.nr. 121, ikke lægges dybere end kote 35,20.

B. Vedrørende lb.nr. h, matr.nr. 1005 og 702, Adolf H. Stras-
senburg.

1. De på lodsejerens ejendom ulovligt plantede grantræer tillades bibeholdt indtil udgangen af 1979.
2. Den efter fredningssagens rejsning opførte staklade skal fjernes.
3. Endvidere pålægges det ejeren at tildække synlige affaldsbunker med jord, hvorhos de ulovligt henstillede effekter, såsom en rusten bil, køleskab og elkomfur skal fjernes.
4. Fredningen skal ikke være til hinder for opfyldning af et mindre mosehul på matr.nr. 702 på betingelse af, at opfyldningen sker med jordmaterialer (ikke affald), og at ejeren umiddelbart efter opfyldningen erten hegner skellet eller graver en grøft langs adgangsvejen, således at kørende adgang til ejendommen effektivt forhindres.

C. Vedrørende lb.nr. c, matr.nr. 278, Alfred Moritz.

Fredningen skal ikke være til hinder for, at et skur i ejendommens nordvestlige hjørne bevares og istandsættes.

V. Erstatning.

Ved fredningsnævnets kendelse af 6. september 1973 er i erstatning tilkendt ialt 16 ejere kr. 56.500,- med renter 10 % p.a. fra nævnskendelsens dato. Der er herved lagt til grund et erstatningsniveau på 700 kr. pr. ha - dog mindst 500 kr. pr. ejendom - idet bemærkes, at man ikke har fundet grundlag for at erstatte mistede byggemuligheder. Der er ikke tilkendt erstatning for fredning af de offentlig ejede arealer (lb.nr. d og j).

Vedrørende følgende ejendomme er der herudover tilkendt særlige beløb.

1) Lb.nr. 1, matr.nr. 121, Hans Chr. Mathiesen.

Da det for fredningsnævnet var oplyst, at opstemningen, jfr. ovenfor under I, ville bevirke, at et areal på $\frac{1}{2}$ ha

ville blive skadet, har fredningsnævnet for forringet græsningsværdi tilkendt denne ejer et yderligere beløb på 4.000 kr.

2) Lb.nr. 0, matr.nr. 272 og 274, vognmand Hans Chr. Hansen, Frøslev.

Lodsejeren, der med myndighedernes godkendelse havde losseplads på sit areal i mosen til brug for privat dagrenovationskørsel, traf efter fredningsnævnets henstilling til kommunen aftale med denne om anlæg af losseplads et andet sted.

Lodsejeren påstod sig derfor tilkendt en erstatning på 170.000 kr. for udgifter ved planering af gammel losseplads samt til etablering af ny losseplads.

Af en fra den 1. juli 1970 gældende overenskomst mellem Bov kommune og vognmand Hansen fremgår, at vognmanden påtager sig dagrenovation inden for grænserne af den tidligere Bov kommune. Han stiller selv losseplads til rådighed, men kommunen sørger for snerydning og bidrager til vedligeholdelse af vej til pladsen. Vognmandens vederlag er fastsat i forhold til antallet af skærkasser og reguleres efter pristallet samt udbetales a conto i årets løb.

Med hensyn til den gamle losseplads havde kommunen afsat 20.000 kr. til denne planering, men planeringen blev foretaget af lodsejeren selv på grund af uoverensstemmelse med kommunen herom.

Af fredningsnævnet tilkendtes der vognmand Hansen i særlig erstatning vedrørende lossepladsen.

For planering af nedlagt losseplads	20.000 kr.
samt for udgifter ved ny losseplads	10.000 kr.

3) Fredningsnævnet har tilkendt fredningsplanudvalget for Sønderjyllands amt et uforrentet omkostningsbeløb på 1.500 kr. til udførelse af pålagte opdæmningsforanstaltninger.

Erstatningsfordeling.

Fredningsnævnet besluttede herom, at Bov kommune, som har sparet 20.000 kr. til planering af lossepladsen, og som an-

tages at have særlig interesse i fredningen, jfr. § 17, stk. 3, i lovbekendtgørelse nr. 194 af 16. juni 1961 om naturfredning, sammenholdende lovbekendtgørelse nr. 520 af 1. oktober 1975. § 33, stk. 3, udreder 30.000 kr., medens resten 28.000 kr. udredes af statskassen med $\frac{3}{4}$ og af Sønderjyllands amtsråd med $\frac{1}{4}$.

B. Overfredningsnævnets beslutning.

Overfredningsnævnet har tilsluttet sig de af fredningsnævnet tilkendte erstatninger vedrørende følgende ejendomme, for hvilke anke ikke har fundet sted. Lb.nr.ne. c, d, f, g, j, m, n, p, q, r, y og z.

For ejendommene lb.nr.ne a, b, e, h, l og o, der er anket med påstand om højere erstatning, er forholdt som følger:

Lb.nr. l, matr.nr. 121, Hans Chr. Mathiesen.

Overfredningsnævnet tilbød på grund af opstemning af grænsegrøften mellem grænsepælene nr. 58 og 59 og den deraf følgende forringede græsningsværdi en forhøjelse af erstatningen med 1.000 kr. til 5.000 kr. (foruden arealerstatningen på 3.000 kr.).

Lb.nr. o, matr.nr. 272 og 274, vognmand Hans Chr.Hansen.

Overfredningsnævnet var efter omstændighederne enigt med fredningsnævnet i, at spørgsmålet om vognmand Hansens forøgede udgift vedrørende lossepladsen ikke kunne afvises som fredningsmyndighederne uvedkommende.

Efter indhentning af yderligere oplysning, hvorefter fremgår, at kommunen ikke har ydet et særligt beløb til dækning af særudgifter som følge af lossepladsens forlægning fra Søndermosen til et lejet areal nord for Bov by, besluttede overfredningsnævnet at forhøje den af fredningsnævnet tilkendte erstatning med 7.000 kr. til 37.000 kr. (foruden arealfredningserstatning på 3.000 kr.).

Lb.nr. h, matr.nr. 1005, Adolf Strassenburg.

Overfredningsnævnet tilbød Adolf Strassenburg en erstatning på 2.500 kr. - en forhøjelse på 1.000 kr., medens nævnet for så vidt angår

lb.nr. a, matr.nr. 259, Chr. R. Andersen,
lb.nr. b, matr.nr. 160, Edvard H. Meine,
lb.nr. e, matr.nr. 265, Metha M. Clausen,

ikke fandt tilstrækkelig anledning til at forhøje erstatningen.

C. Ingen af de 6 ankende kunne acceptere de af overfredningsnævret fremsatte erstatningsstilbud, hvorfor sagen i henhold til naturfredningslovens § 29 forelagdes taksationskommissionen, som har afsagt kendelse den 30. december 1974.

Det fremgår heraf, at kommissionen fandt, at der ved fastsættelsen af fredningserstatningerne ikke kunne tages hensyn til mistet udstyknings- og byggechance, idet der ingen realistisk mulighed var for dette på tidspunktet for fredningssagens rejsning. Erstatningerne ville derfor være at udmåle under hensyn til de tab og ulemper, som fredningen iøvrigt medfører.

Med en enkelt undtagelse har taksationskommissionen fastsat erstatningerne i overensstemmelse med de af overfredningsnævnet afgivne tilbud således:

Lb.nr. 1, matr.nr. 121, Hans Chr. Mathiesen.

Taksationskommissionen skønnede, at erstatningen ville medføre et større tab i form af forringet afvandingsmulighed end forudsat af overfredningsnævnet, hvorfor erstatningen skønsmæssigt forhøjedes fra 8.000 til 10.000 kr.

Vedrørende de øvrige kommissionen forelagte lb.nr.e. fandt taksationskommissionen ikke tilstrækkelig anledning til at forhøje erstatningen.

Vedrørende lb.nr. f og h.

Efter at taksation har fundet sted, er der i anledning af, at matr.nr. 702 under fredningssagen er afhændet af Max N. Christensen til Adolf Strassenburg, indgået forlig, således at sidstnævnte får arealerstatning for det erhvervede areal, medens Max N. Christensen får mindsteerstatningen for fredning af matr. nr. 70 (restejendommen).

Det fredede område, ialt 33,4 ha, er vist på de herværen-

de kendelse vedhæftede kort.

T h i b e s t e m m e s :

Der af fredningsnævnet for Sønderjyllands amts sydlige fredningskreds den 6. september 1973 afsagte kendelse om fredning af Søndermosen i Bov stadfæstes, således at nedennævnte ejendomme pålægges de foran under pkt. III fastsatte generelle bestemmelser, hvor der ikke under pkt. IV er gjort undtagelse.

I erstatning herfor udredes der de neden for angivne beløb:

Lb. nr.	Matr.nr.	Areal i ha	Navn og adresse	Beløb i kr.
a.	del af 259	1,44	Chr. R. Andersen, Frøslev mark, Padborg.	1.000
b.	del af 160	1,95	Edvard H. Meine, Frøslev, Padborg.	1.400
c.	278	2,28	Alfred Moritz, Alte Zollstrasse, Wassersleben, Flens- borg.	1.500
e.	265	7,03	Metha M. Clausen, Frøslev, Padborg.	5.000
f.	70	0,19	Max N. Christensen, Frøslevvej 71, Pad- borg.	500
g.	71	0,20	Hans Mathiesen, Frøslev, Padborg.	500
h.	702 og 1005	3,18	Adolf Strassenburg, Frøslevvej 10, Padborg.	3.400
l.	121	5,89	Hans Chr. Mathiesen, Frøslev Mark, Pad- borg.	10.000
m.	434	1,24	Johan Meyer, Frøslev, Padborg.	1.000
n.	566	0,75	Johan Chr. Mathiesen, Vestergade 46, Tønder.	800

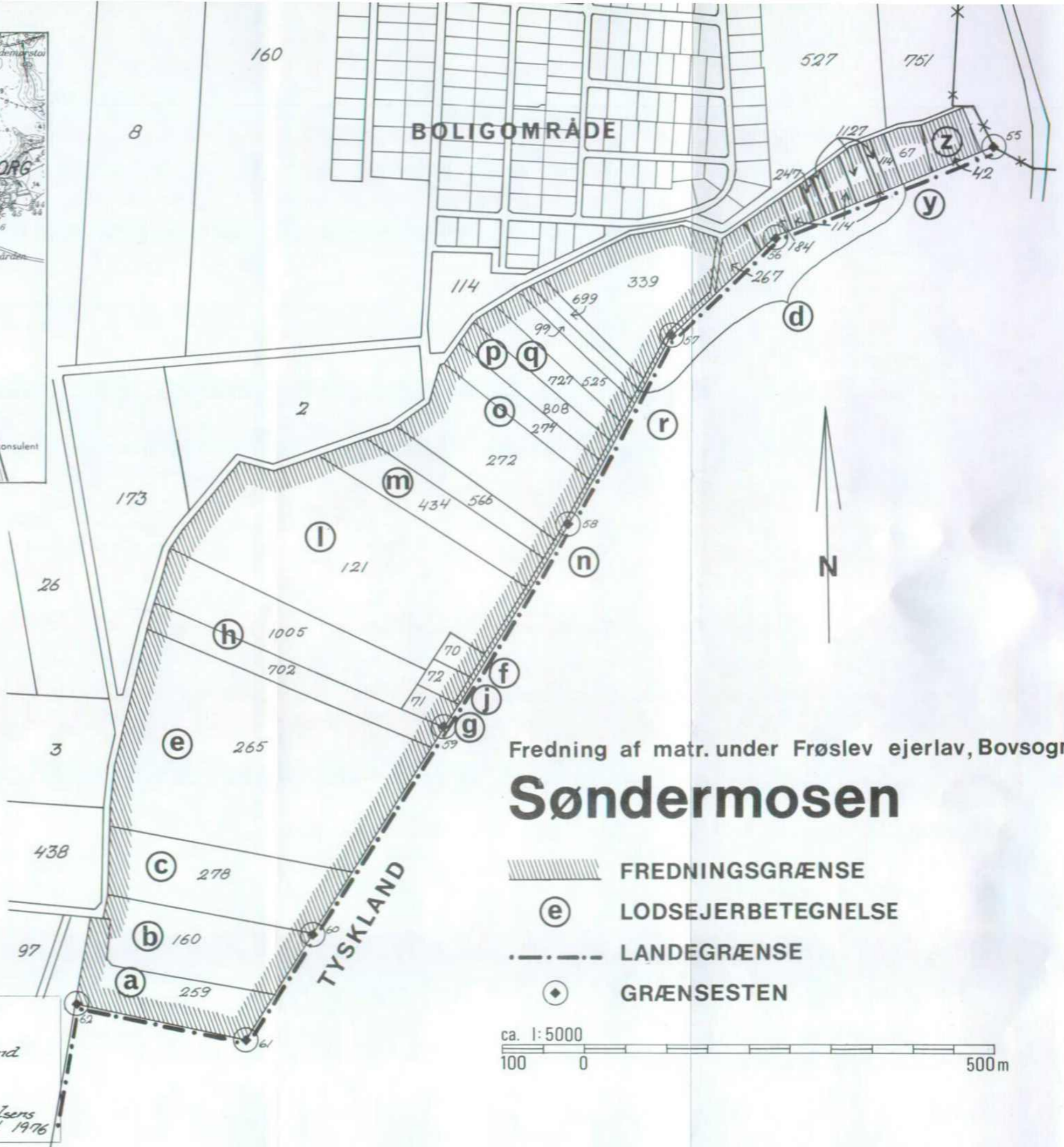
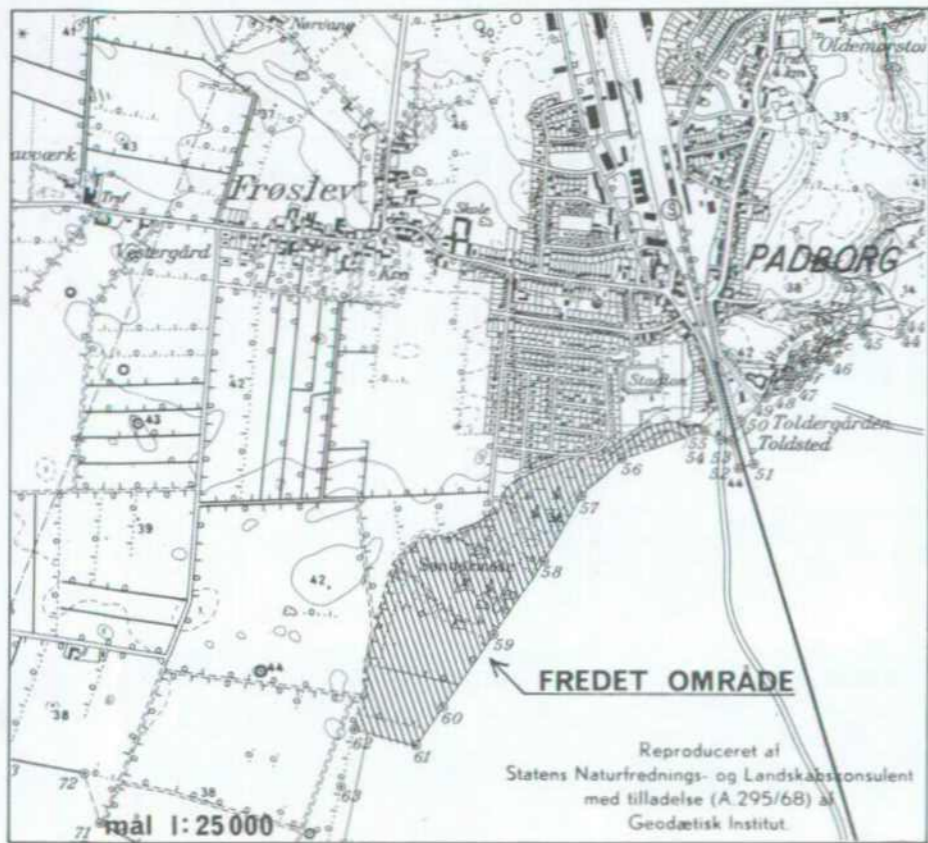
Lb. nr.	Matr.nr.	Areal i ha	Navn og adresse	Beløb i kr.
o.	274 og 272	2,62	Hans Chr. Hansen, Frøslev, Padborg.	40.000
p.	808	0,67	Tage Nielsen, Engvej, Styrtom, Åbenrå.	600
q.	727	0,61	Johanne Kjems, Østerløkke 29, Harresleefeld, Flensborg.	600
r.	525	0,60	N.Nielsen Kjems, Søndergade 48, Harresleefeld, Flensborg.	600
y.	del af 67	0,26	Maren C.Jensen, Oksevej 32, Padborg.	500
z.	del af 42	0,35	Hans Fr. Vølkers, Frøslev mark, Padborg.	500
j.	72	0,19	Den danske Stat.	0
d.	del af) 114) del af) 1127,) 247,) 184,) 267,) 339,) 699,) 99.)	3,73	Bov kommune.	0
			Landsretssagfører Erik Svane, Padborg Omkostninger	4.000
			Fredningsplanudvalget for Sønderjyl- lands amt, omkostninger	<u>1.500</u>
				<u>73.400</u>

Fredningsudgiften med undtagelse af omkostningsbeløbene er forrentet med 9 % fra den 6. september 1973 og indtil udbetalingen.

Erstatningen er udredet med 30.000 kr. af Bov kommune og det resterende beløb med $\frac{3}{4}$ af statskassen og $\frac{1}{4}$ af Sønderjyllands amtskommune.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

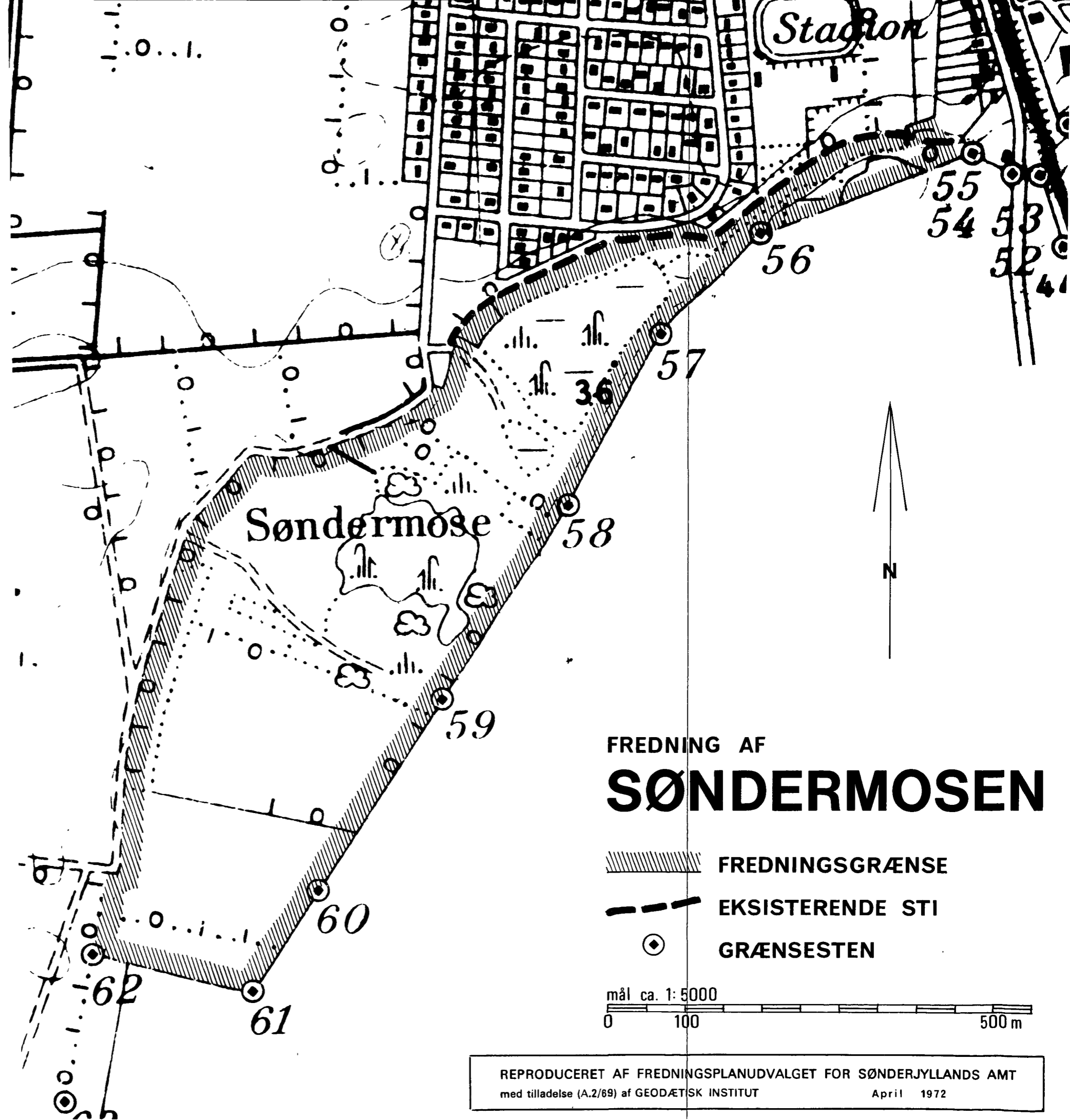
E. L. Jacobsen
E. L. Jacobsen

Fredning af matr. under Froslev ejerlav, Bovsogn i
Søndermosen

Kortbilag hørende til
 OVERFREDNINGSNÆVNETS
 kendelse i sag nr.: 2209/73

Grundkort udarbejdet
 NOV. 1972
 Sted: *F.P.U. Sønderjylland*
 Rettelser, tilføjelser m. v.
 af/dato *Fredningsstyrelsens*
3 kontor. April 1976

Stadion

Søndermøse

FREDNING AF
SØNDERMOSEN

- FREDNINGSGRÆNSE
- EKSISTERENDE STI
- GRÆNSESTEN

mål ca. 1:5000
 0 100 500 m

Kortbilag hørende til
 OVERFREDNINGSNÆVNETS
 kendelse i sag nr.: 2209/73

REPRODUCERET AF FREDNINGSPANUDVALGET FOR SØNDERJYLLANDS AMT
 med tilladelse (A.2/69) af GEODÆTISK INSTITUT
 April 1972

FREDNINGSNÆVNET >

KORT 1211 IV SØ

REG. NR. 5675 A²⁴²

6/9-1973

U D S K R I F T

af

Forhandlingsprotokollen for Fredningsnævnet i Sønderborg

År 1973 den 6. september, afsagde Fredningsnævnet for Sønderjyllands
amts sydlige fredningskreds følgende

k e n d e l s e

i sag nr. 55/72 om fredning af Søndermosen i Bov kommune:

- 2 -

Ved skrivelse af 2. august 1963 fra Danmarks Naturfredningsforening har denne nedlagt påstand om fredning af et areal kaldet Søndermosen, som nærmere er beskrevet således: "Søndermosen ved Padborg udgør en del af tunneldalsystemet, der fra Flensborg fjord strækker sig i nordvestlig retning mod Kruså og derfra drejer i sydvestlig retning. Dette tunneldalsystem er et meget markant træk i landskabsbilledet omkring den dansk-tyske grænse. Søndermosen udgør den sydvestlig^{ste} del af denne tunneldal. Mosen har indtil de seneste år henligget i ret uberørt tilstand med en del/^{åbent} vandareal med yppig bevoksning ved bredderne. Mosens nærmeste omgivelser er græsningsarealer og dyrkede marker tildels indrammede af levende hegn, og der er bortset fra et par enkelte, forholdsvis lidt synlige, sommerhuse, ingen bebyggelse i mosens umiddelbare nærhed. Desværre har man i de senere år anvendt en del af mosen til aflæsning af affald, hvilket allerede nu virker i høj grad skæmmende, og som på længere sigt formentlig helt vil ødelægge det haturskønne område.

I tunneldalen er der på flere områder gennemført fredninger eller fredningssager er rejst. Det vil derfor som et naturligt supplement hertil være særdeles ønskeligt, om Søndermosen kunne indgå som et led i disse fredninger.

Under henvisning hertil skal Danmarks Naturfredningsforening i henhold til naturfredningslovens § 1 anmode det ærede fredningsnævn om at rejse fredningssag for det på medfølgende udsnit af målebordsbladene 4808-09 med skravering viste område.

Nordgrænsen udgøres dels af den sti, der fra vejen mod Frøslev går omtrent i nordøstlig retning i mosens nordre udkant og dels af den vej, der fra ovennævnte vej mod Frøslev går i omtrent vestlig retning. Ca. 440 m ud ad denne vej bøjer grænsen omtrent ret syd, idet der følges matrikelstel indtil grænsesten nr. 62. Herfra følger fredningen rigsgrænsen indtil grænsesten nr. 55.

Der er nedlagt følgende fredningspåstand:

Ændringer i terrænformerne ved opfyldning og afgravning må ikke finde sted.

Der må ikke træffes foranstaltninger, der vil kunne medføre, at vandstanden i mosen ændres. Udledning af spildevand af enhver art er forbudt.

- 3 -

Området må ikke yderligere bebygges, og boder, master, skure og andre skæmmende indretninger må ikke opstilles. Fredningsnævnet kan dog meddele tilladelse til, at der på græsningsarealerne i den nordvestlige del af området opstilles læskure til kreaturer.

Eksisterende levende hegn og stendiger må ikke fjernes. Dog er det tilladt at foretage afdrivning af de levende hegn.

Bortset fra de til haver nu udlagte arealer må der ikke foretages træbeplantning.

Påtaleret tillægges fredningsnævnet og Danmarks Naturfredningsforening.

I bekendtgørelse i Statstidende for 23. september 1963 er der rejst fredningssag for følgende matr. nr.:

Følgende art. nr.e under Frøslev ejerlav, Bov sogn berøres af forslaget:

2,35,39,42,67,70,71,72,99 med 184,267,339,og 699, 114,121,160, 173, 199, 244 med 434, 247, 259, 265, 272 med 274, 278, 525, 566, 702, 727 og 808.

Første møde i sagen afholdtes 24. august 1964, hvor ejeren af art. nr. 1005 - nedennævnte Strassenburg - var mødt, idet dette art. nr. i oktober 1963 var udstykket fra art. nr. 2. Under sagens gang er fredningsgrænsen ændret således, at art. nr. 2 og 173 er udgået og det areal, som ønskes fredet, er nu vist på vedhæftede kort. Fredningspåstanden er også ændret, idet det har vist sig, at vandstanden i mosen siden sagens rejsning er sunket 70 cm, hvorfor nævnet har foranlediget Hedeselskabet til at komme med forslag. I skrivelse af 22. maj 1973 fra Hedeselskabet hedder det:

Ved fredningsnævnets møde i Frøslev den 3. maj 1973 opfordrede fredningsnævnet Hedeselskabet til ved et nivellement at finde frem til hvilken højde vandstanden har i Søndermosen. Således foranlediget har Hedeselskabet sammen med overlærer R. P. Sørensen, Frøslev den 16. maj 1973 foretaget en besigtigelse af forholdene og et nivellement af vandstanden i mosen.

Det blev ved besigtigelsen konstateret, at der efter, at grænsegrøften mellem Danmark og Tyskland er uddybet i 1962, er gravet en grøft fra matr. nr. 121 ud til grænsegrøften. Grøften er på ca. 20 m nærmest grænsegrøften rørlagt.

- 4 -

Ved et nivellement af mosen foretaget af Hedeselskabet i 1955 blev vandstanden i mosen indmålt til at ligge i kote ca. 35,90 m.

Ved nivellementet foretaget den 16. maj 1973 blev vandstanden i mosen indmålt til at ligge i kote 35,22 m.

Der er således efter uddybning af grænsegrøften sket en sænkning af vandstanden i mosen på ca. 70 cm.

Vandstanden i grænsegrøften ved udmunding af afløbet fra mosen lå den 16. maj 1973 i kote 35,04 m og bunden af grænsegrøften i kote 34,94 m.

Som forholdene er i dag, vil vandstanden i mosen under normale forhold ikke overstige kote 35,22 m og i tørkeperioder, når fordampningen er større end tilstrømningen, vil vandstanden kunne falde til under kote 35,22 m.

Den foretagne sænkning af vandstanden i mosen ved udnyttelse af den frembragte dybde i grænsegrøften, har medført en betydelig reduktion af vandspejlsfladen, som yderligere er reduceret de senere år ved tilgroning med tagrør, siv og pilebuske langs randarealerne.

Såfremt mosen i fremtiden skal have betydning som tilholdssted og eventuel rugeplads for svømme-og vadefugle, må vandspejlsfladen ikke yderligere reduceres og for at hindre dette, vil det være formålstjenligt at hæve vandstanden lidt i forhold til den nuværende højde, f. eks. til kote 35,50 m.

Dette kan gøres ved at hæve den eksisterende afløbsledning til denne højde eller også ved at opføre en frontmur af betonstrømsplanker tværs over afløbsgrøften foran indløbet til rørledningen.

Nævnet har besluttet, at vandstanden i mosen ikke må være under kote 35,50 m, og har pålagt fredningsplanudvalget at drage omsorg for, at de af Hedeselskabet ^{fore}/slåede foranstaltninger iværksættes.

Det er fra Hedeselskabet oplyst, at omkostninger herved vil andrage ca. 1500 kr.

Ejeren af matr. nr. 1005 ovennævnte vognmand Adolf Strassenburg har i sommeren 1969 opført en kornstaklade på det af fredningssagens omfattede areal, ligesom han har fyldt op med jord.

Vedrørende stakladen har han modtaget en skrivelse af 29.

- 5 -

august 1969 fra nævnet, der er sålydende:

Under henvisning til Deres brev, modtaget her den 17. juni 1969, hvori De ansøger om tilladelse til at opføre en kornstaklade på art. nr. 1005 Bov, skal man meddele, at der er rejst fredningssag vedrørende arealet, med påstand blandt andet om, at dette ikke bebygges.

Efter fredningssagens rejsning har det ikke været Dem tilladt at foretage noget, der kan danne en hindring for eller vanskeliggøre den eventuelle gennemførelse af sagen.

Fredningsnævnet betragter herefter Deres ansøgning som en påstand om, at fredningen ikke skal være til hinder for gennemførelsen af byggeriet, og vil behandle påstanden under næste møde om fredningen, hvilket møde forventes afholdt i løbet af efteråret.

Under hensyn til, at det ikke kan udelukkes, at De vil opnå tilladelse til byggeriet, skal man dog ikke på indeværende tidspunkt pålægge Dem at fjerne den delvis opførte bygning, men tilkendegiver, at opførelsen sker på Deres eget ansvar.

På nævnets møde den 2. august 1973 har nævnet vedtaget at tilføje i fredningspåstanden, et pålæg til lodsejeren Strassenburg om at fjerne den opførte staklade, samt at tildække med jord de affaldsbunke, som er synlige, hvorhos de ulovligt henstillede effekter/^{såsom} en rusten bil, køleskab og el-komfur skal fjernes

Den beplantning som er sket efter fredningssagens rejsning bør fjernes, bortset fra beplantning på det areal, som var udlagt som have i 1963.

Fredningen skal ikke være til hinder for kommunens planer om stianlæg.

En påtænkt sækning af en rørledning i vestsiden af parcellerne a-b-c-e-f-h og l tillades, på betingelse af at den i skellet mellem parcel h og l ikke lægges dybere end kote 35,20

Der må under ingen omstændigheder skabes forbindelse mellem grænsegroften og mosen.

Et skur i det nordvestlige hjørne af parcel c må bevares og istandsættes.

Nævnet har skønnet, at arealet er fredningsværdigt jfr. naturfredningslovens § 1 og har besluttet at tage begæringen om fredning til følge med den påstand som fremgår af foranstående.

Der er af lodsejerne nedlagt påstand om erstatning.

Som generelt synspunkt vedrørende erstatningsfastsættelsen bemærkes, at Bov kommune har hele det af fredningspåstanden omfattede areal som "grønt område" i den af kommunen udfærdigede dispositionsplan, og at der som følge heraf ikke vil blive givet byggetilladelser i fremtiden, ligesom der ikke har været ansøgninger om byggetilladelser i området.

Der vil herefter ikke kunne gives erstatning for forbudet imod bebyggelse.

Som særskilt erstatningsberettigede er de to lodsejere vognmand Hans Chr. Hansen, Frøslev, 6330 Padborg, hvis areal på kortet er mærket "o" og Hans Chr. Mathiesen, Frøslev mark, hvis areal på kortet er mærket "l".

Om Hans Chr. Hansen gælder det, ^{at} han med myndighedernes godkendelse havde en losseplads på sit areal i mosen og kørte dagrenovation ifølge privat aftale.

Efter henstilling fra nævnet har kommunen truffet aftale med vognmanden om, at han kører affaldet til et andet sted, hvor han har lejet et areal.

Han har nedlagt sålydende erstatningspåstand:

Undertegnede forlanger i erstatning for fredning af Søndermosen kr. 170.000 kr. - dels for udgifter af planering - dels for udgifter til ny losseplads.

Det er fra kommunens side oplyst, at man havde påtaget sig at planere den gamle losseplads i Søndermosen, men at man blev uenige om, hvordan det skulle udføres, hvorefter lodsejeren selv foretog planeringen.

Kommunen havde afsat 20.000 kr. til planeringen. Den nye losseplads er som nævnt på lejet grund, og lodsejeren har haft udgifter til en vej på ca. 100 m samt mulig istandsættelse af eksisterende vej. Lodsejeren har aftale med kommunen om renovationskørsel og i denne aftale er der taget hensyn til lejeudgiften ved fastsættelsen af hans vederlag.

Herefter kan den lodsejeren tilkommende erstatning passende fastsættes således:

For planering	20.000 kr.
Udgifter ved ny losseplads	10.000 kr.
For servitutpålæg	<u>3.000 kr.</u>
ialt	33.000 kr.

- 7 -

Hans Chr. Mathiesen har fremsat sålydende erstatningskrav:

1,5 ha vandareal, der ikke kan afvandes	kr.	0
1,8 ha vandlidende areal, der kan afvandes ...	"	9.000
2,6 ha agerjord (Byggegrunde)	"	<u>130.000</u>
Erstatningskrav ialt		kr. 139.000

Det er oplyst, at opstemningen vil bevirke, at et areal på $\frac{1}{2}$ ha af det under "1" betegnede areal vil lide skade i form af forringet græsningsværdi. De i skrivelsen nævnte 1,8 ha vandlidende areal der kan afvandes er omfattet af dispensationen om sænkning af vandledning.

Denne lodsejers erstatning kan passende fastsættes således:

Forringet græsningsværdi	4.000 kr.
For servitutpålæg	<u>3.000 "</u>
	7.000 kr.

For de øvrige lodsejere vil der skønsmæssigt efter arealernes størrelse kunne ydes en erstatning for servitutpålæg.

Erstatningsopgørelsen bliver herefter:

Lodsejer betegnelse	Ejer- adresse	Erstatning
a.	Chr. R. Andersen, Frøslev mark 6330 Padborg	1.000 kr.
b.	Edvard H. Meine, Frøslev 6330 Padborg	1.400 "
c.	Alfred Moritz, Alte Zollstrasse Wassersleben, 2931 Flensborg	1.500 "
e.	Metha N. Clausen, Frøslev 6330 Padborg	5.000 "
f.	Max N. Christensen, Frøslevvej 71, 6330 Padborg	1.000 "
g.	Hans Mathiesen, Vestergade Frøslev, 6330 Padborg	500 "
h.	Adolf Strassenburg, Frøslevvej 10 6330 Padborg	1.500 "
l.	Hans Chr. Mathiesen, Frøslev mark 6330 Padborg	7.000 "
m.	Johan Meyer, Frøslev, 6330 Padborg	<u>1.000 "</u>
	transport	19.900 kr.

- 8 -

		transport
		19.900 kr.
n.	Johannes Chr. Matthiesen, Vestergade 46, 6270 Tønder	800 "
o.	Hans Chr. Hansen, Frøslev 6330 Padborg	33.000 "
p.	Tage Nielsen, Engvej, Styrtom, 6200 Åbenrå	600 "
q.	Johanne Kjems, Østerløkke 29, Harresleefeld, Flensborg	600 "
r.	N. Nielsen Kjems, Søndergade 48 Harresleefeld, Flensborg	600 "
y.	Maren E. Jensen, Oksevej 32 6330 Padborg	500 "
z.	Hans Fr. Vølkers, Frøslev mark 6330 Padborg.	500 "
	ialt	<u>56.500</u> kr.

Hertil kommer udgifter til opstemning,
hvilket beløb vil være at udbetale til
fredningsplanudvalget

1.500 kr.

58.000 kr.
=====

Erstatningsbeløbet findes passende at kunne fordeles
således:

Bov kommune, som har sparet 20.000 kr. til planering, og som må antages at have særlig interesse i fredningen, jfr. den gamle naturfredningslovs § 17, stk. 3 og nu lovbekendtgørelse nr. 445 af 1. oktober 1972 § 33, stk. 3, udreder 30.000 kr. og resten 28.000 kr. udredes af statskassen med $\frac{3}{4}$ og af Sønderjyllands amtsfond med $\frac{1}{4}$.

Erstatningsbeløbene med undtagelse af 1500 kr. til fredningsplanudvalget forrentes fra kendelsens dato med en årlig rente, der er 1 % højere end den af Danmarks Nationalbank fra denne dato fastsatte disconto.

Da der ikke er fremsat krav fra pant- eller andre rettighedshavere om andel i erstatningen, vil denne være at udbetale til de anførte ejere.

Kendelsen vil af nævnet blive forelagt for Overfrednings-

- 9 -

nævnet, men de lodsejere eller øvrige interesserede, der vil påstå kendelsen ændret, skal tillige selv inden 4 uger efter kendelsens modtagelse indbringe denne for Overfredningsnævnet Nyropsgade 22^{IV}, København V.

Kendelsen vil være at tinglyse på de anførte ejendomme.

T h i b e s t e m m e s :

De i foranstående fortegnelse anførte og på vedhæftede kort viste ejendomme i Frøslev by i Bov sogn, af areal ialt ca. 33,4 ha. fredes i overensstemmelse med det foran anførte.

I erstatning til ejerne udbetales de anførte beløb ialt 56.500 kr. samt 1500 kr. til fredningsplanudvalget med renter som anført.

Erstatningen udredes af Bov kommune med 30.000 kr. medens resten udredes af Statskassen med 5/4 og Sønderjyllands amtsfond med 1/4.

Edgar Andersen
Edgar Andersen

Ryhøve
Ryhøve

Chr. Larsen-Bjerre
Chr. Larsen-Bjerre

DISPENSATIONER>

Afgørelser – Reg. nr.: 05675.01

Dispensationer i perioden: 09-07-1987 - 01-09-2005

År 1987 den 9. juli foretog formanden, dommer S.A.Koustrup, følgende sag på dommerkontoret:

j.nr. 114/87 jfr. 55/72

Ansøgning fra Sønderjyllands
amtsråd om tilladelse til opgravning
af en ca. 1,5 ha stor sø i Sønder-
mosen, matr. nr. 121 Frøslev, Bov
kommune.

- § 34-fredningssag -

Der fremlagdes skrivelse af 7. juli 1987 med bilag fra amtsrådet, j.nr. 8-70-52-5-503-1-87.

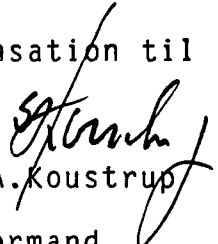
Området er fredet ved overfredningsnævnets kendelse af 6. september 1976.

Det fremgår af sagen, at formålet med opgravningen er at forbedre livsmulighederne for områdets vilde dyre- og planteliv og forbedre de rekreative værdier. Det opgravede placeres på tilstødende arealer.

Det er oplyst, at Sønderjyllands amtskommune den 7. juli 1987 har meddelt tilladelse i henhold til naturfredningslovens § 43 til at genskabe en åben søflade indenfor det frede moseareal i Søndermosen.

Det er endvidere oplyst, at forslaget til genskabelse af søfladen er udarbejdet i samarbejde med Hedeselskabet og aftalt med lodsejeren, gårdejer Hans Erik Matthiesen.

Nævnet meddeler herved i medfør naturfredningslovens § 34 dispensation til det ansøgte. Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Overfredningsnævnet, Slotsmarken 15, 2970 Hørsholm, af ansøgeren og forskellige myndigheder. Først når det efter klagefristens udløber konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Overfredningsnævnet, kan dispensationen udnyttes.

S.A.Koustrup
formand

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMT,
Dommerkontoret, Nørregade 31,
6270 Tønder - Tlf. 74 72 22 05

År 1993 den 15. juli foretog formanden, dommer S.A.Koustrup,
følgende sag på dommerkontoret.

J.nr. 45/93

Ansøgning fra Lars Chr.Jensen,
Kruså, om tilladelse til at
grave et vandhul, fælde dårlige
og syge træer, samt tilplante
med forskellige træer på matr.
nr. 566 Bov ejerlav i Bov
kommune

§ 50-Søndermosen

Der fremlagdes skrivelse af 13. juli 1993 med bilag fra
Sønderjyllands amt, Landskabskontoret, j.nr. 8-70-51-3-503-2-93.

Det er oplyst, at det ansøgte ligger i et område, som er omfattet
af fredningen af Søndermosen. Ifølge kendelsens afsnit III skal
de fredede arealer bevares i deres daværende tilstand, der må
ikke ske ændringer i terrænformerne, og der må ikke foretages
træbeplantning.

Landskabskontoret har anbefalet det ansøgte og har meddelt, at
man vurderer, at et vandhul på stedet vil være til gavn for
plante- og dyrelivet, og at fældning af syge og dårlige træer
samt tilplantning med tilsvarende træer i den vestlige del af
skoven i praksis vil svare til det, som er der i dag.

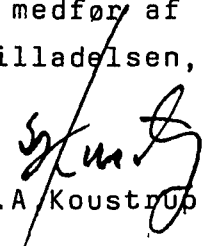
Fredningsnævnets afgørelse:

ads w/24/8-0042,1

Da hverken en etablering af vandhullet er i strid med fredningens formål, idet man netop ved fredningen søgte at sikre, at vandspejlfladen i området ikke blev yderligere reduceret, eller en fældning af syge og dårlige træer strider imod fredningen, meddeler nævnet herved i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50 tilladelse til at fælde dårlige og syge træer samt tilplante med træer i den vestlige del af skoven på vilkår, at tilplantningen sker med egnstypiske, løvfældende træer og buske.

For så vidt angår vandhullet tillades et vandhul med en størrelse på max 300 m² og med en beliggenhed i den østlige del af skoven på vilkår, at det opgravede jord jævnes ud i den vestlige del af skoven i et højst 30 cm tykt lag.

I medfør af lov om naturbeskyttelse, § 66, bortfalder tilladelsen, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra dato.

S.A. Koustrup

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Naturklagenævnet af ansøgeren og forskellige myndigheder. Først når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Naturklagenævnet, kan dispensationen udnyttes.

Klage skal indsendes skriftligt til Fredningsnævnet for Sønderjyllands amt, Dommerkontoret, Nørregade 31, 6270 Tønder, der videresender klagen til Naturklagenævnet sammen med sagens dokumenter.

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMT

Domhuset, Kongevej 41, 6400 Sønderborg, tlf. 73 42 41 21, fax. 74 42 41 23

REG. NR. 5675.01.

Den 18. marts 1999 behandlede formanden, dommer Claus Kejser, følgende sag på dommerkontoret:

J.nr. 13/1999:

Ansøgning fra Lars Chr. Jensen om dispensation til at tilplante en del af matr.nr. 566 Frøslev, Bov kommune, med juletrær.

- § 50 -

Der fremlagdes skrivelse af 26. januar 1999 med bilag fra Sønderjyllands Amt, Fredningsnævnets tekniske sekretariat, j.nr. 8-70-52-2-503-1-99.

Det bemærkes, at sagen af Nævnet har været behandlet på skriftligt grundlag, og at det amtsrådsvalgte medlem, Thomas Lauritzen, og det kommunalvalgte medlem, Edmund Mogensen, har deltaget i afgørelsen.

Det fremgår af sagen, at ejendommen er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 6. september 1976, hvorefter de fredede arealer skal bevares i deres nuværende tilstand for at bevare områdets overvejende karakter af mose. Efter kendelsen må der ikke foretages træplantning bortset fra de arealer, der ved kendelsens afsigelse var udlagt til haver.

Nævnets tekniske sekretariat har oplyst, at det areal, der ønskes tilplantet, i dag ligger som græsbevokset egn, medens den del af ejendommen, der ikke skal tilplantes, er moser og sø. Der er således ikke tale om have. Sekretariatet har videre anført, at der langs parcellens nordskel og lidt højere i terrænet løber en markvej, og en tilplantning af parcellen vil forringe udsigten herfra og ud over mosen.

Miljø- og Energiministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
J.nr. SN 1996-1211/S-0001
Akt. nr.

Bil.

Det bemærkes, at Danmarks Naturfredningsforening, der har påtaleret efter kendelsen, ved skrivelse af 23. februar 1999 har meddelt, at man modsætter sig dispensationsansøgningen.

FREDNINGSNÆVNETS AFGØRELSE:

Efter de foreliggende oplysninger finder Nævnet, at en tilplantning af en del af ovennævnte ejendom med nordmannsgran vil være i strid med fredningens formål, og da der ikke ses at foreligge forhold, som kan begrunde en fravigelse fra forbudet mod tilplantning, kan Nævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50 ikke meddele dispensation til det ansøgte.

Claus Kejser

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Naturklagenævnet af ansøgeren og forskellige myndigheder. Først når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Naturklagenævnet, kan dispensationen udnyttes.

Klage skal indsendes skriftligt til **Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amt, Dommerkoret, Kongevej 41, 6400 Sønderborg**, der videresender klagen til Naturklagenævnet sammen med sagens dokumenter.

/kb

105.

REG. NR. 5675.01

- 7 MRS. 2000

Den 1. marts 2000 afholdt **Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amt** møde i Søndermosen, Bov kommune med formanden, dommer Claus Kejser, det amtsrådsvalgte medlem Thomas Lauritzen, Christiansfeld, og det kommunalvalgte medlem Edmund Mogensen, Kruså.

Der foretoges:

J.nr. 95/1999:

Ansøgning fra Lars Christian Jensen om tilladelse til at tilplante matr.nr. 566 Frøslev, Bov kommune.

- § 50 -

For Sønderjyllands Amt mødte Dorthe Petersen.

For Bov kommune mødte Jørgen Jensen.

For Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité mødte Ludolf Matthiesen og Finn Nikolaisen.

For Åbenrå Statsskovdistrikt mødte Jørn Steenberg.

Ansøgeren var til stede og oplyste, at parcellens størrelse er ca. 0,7 ha, og at han ønsker at tilplante den med bøg og birk af hensyn til dyrene og for et syns skyld.

Dorthe Petersen oplyste, at ca. 1/3 af parcellen er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og at Amtet i givet fald skal meddele dispensation efter denne bestemmelse.

Ansøgeren bemærkede, at han vil være indstillet på, at beplantningen begrænses til det areal, der ligger mellem vejen og den nævnte mose.

12/11/8-0001

Naturfredningsforeningens repræsentanter bemærkede, at man på det bestemteste har været imod plantning af juletræer, men at man vil være mere velvillig overfor en beplantning, der kan falde sammen med mosen.

Jørn Steenberg bemærkede, at Statsskovdistriktet anser det for en meget dårlig ide at tilplante området.

Formanden redegjorde for fredningsbestemmelserne i hovedtræk.

De mødte havde lejlighed til yderligere at udtale sig.

FREDNINGSNÆVNETS AFGØRELSE:

Ejendommen er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 6. september 1976 om fredning af arealer i Søndermosen i Bov kommune. Ved afgørelsen er det fastsat, at de fredede arealer skal bevares i deres nuværende tilstand for at bevare det fredede areals overvejende karakter af mose. Der må ikke foretages træplantning, bortset fra de arealer, der ved kendelsens afsigelse var udlagt til haver. På en parcel nord for matr.nr. 566 er der efter det oplyste for ca. 10 år siden plantet løvfældende danske træer for at dække over lossepladsmaterialer. På parcellen syd for matr.nr. 566 er der sket en delvis naturlig tilgroning af pil og birk.

To af Nævnets medlemmer - Thomas Lauritzen og Claus Kejser - finder, at ansøgningen om at tilplante arealet helt eller delvist med løvtræer er i strid med fredningens formål, og en sådan tilplantning vil ændre parcellens karakter og må antages yderligere at ville begrænse udsigten ud over arealerne. Under hensyn hertil og til fredningsbestemmelsernes udtrykkelige forbud mod yderligere træplantning finder disse medlemmer ikke at kunne meddele den ønskede dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

Et af Nævnets medlemmer - Edmund Mogensen - finder, at den egentlige mose strækker sig på arealer syd for det område,

hvor der er sket naturlig tilgroning med pil og birk. Der er tale om et ubetydeligt areal med beplantning på begge sider uden den store udsigtsmæssige betydning. Under disse omstændigheder finder dette medlem, at der kan meddeles dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, til en delvis tilplantning som anført af lodsejeren under dette møde.

Herefter afslåes ansøgningen om dispensation.

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Naturklagenævnet af ansøgeren og forskellige myndigheder.

Klage skal indsendes skriftligt til **Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amt, Dommerkontoret, Kongevej 41, 6400 Sønderborg**, der videresender klagen til Naturklagenævnet sammen med sagens dokumenter.

Claus Kejser

/kb

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen

10 NOV. 2000

Frederiksborggade 15, 1360 København K

Tlf: 3395 5700

Fax: 3395 5769

X.400: S=nkn; P=sdn; A=dk400; C=dk

E-mail: nkn@nkn.dk

NATURKLAGENÆVNET
SEKRETARIATET

X Skov- og Naturstyrelsen,
Haraldsgade 53,
2100 København Ø.

9. november 2000

J.nr.: 97-121/500-0008

PIH / 1. afdeling

Hermed følger Naturklagenævnets afgørelse af dags dato i sagen om afslag på dispensation til tilplantning af en ejendom i Frøslev, Bov Kommune.

Med venlig hilsen

Pia Andersen

Afdelingssekretær

direkte tlf.: 33 95 57 21

Afgørelsen er sendt til:

- Sønderjyllands Amt, Miljøområdet, Amtsgården, Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa, ad J.nr.: 8-70-52-2-503-1-99
- Lars Chr. Jensen, Fornbyvej 2, 6330 Padborg.
- Skov- og Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø.

1211/8-0001

68

1

J.nr.: 97-121/500-0008
EBK

19 NOV. 2000

**Afgørelse
i sagen om afslag på dispensation til tilplantning
af en ejendom i Frøslev, Bov Kommune.**

Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amt har den 1. marts 2000 i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, meddelt afslag på en ansøgning om dispensation fra Overfredningsnævnets kendelse af 6. september 1976 vedrørende fredning af arealer i Søndermosen i Bov Kommune, til tilplantning af matr.nr. 566 Frøslev, Bov, i Bov Kommune.

Fredningsnævnet har i 1999 meddelt afslag på en ansøgning om at tilplante arealet med nåletræer til juletræsproduktion.

Klageren har bl.a. anført, at parcellens størrelse er ca. 0,7 ha, og at han ønsker at tilplante den med bøg og birk af hensyn til dyrene og for at forskønne området.

Arealet, der ønskes tilplantet, egner sig ikke til dyrehold, idet der i den ene ende af marken er etableret en sti. Stien benyttes en del af gående, der i flere tilfælde har generet græssende dyr på marken. Herefter kan arealet kun bruges til korndyrkning, men det vil kræve, at arealet holdes fri for bjørneklo.

I Overfredningsnævnets kendelse er det fastsat, at de fredede arealer skal bevares i deres nuværende tilstand for at bevare det fredede areals overvejende karakter af mose. I kendelsen er der bl.a. fastsat følgende bestemmelse: "Bortset fra de til haver nu udlagte arealer må der ikke foretages træbeplantning."

Det er i fredningsnævnets afgørelse bl.a. anført, at der på en parcel nord for matr.nr. 566 efter det oplyste for ca. 10 år siden blev plantet løvfældende danske træer for at dække over lossepladsmaterialer. På

Miljø- og Energiministeriet

J.nr. SN 1996 - 1211/8-0001

10 NOV. 2000

Akt. nr.

68

parcellen syd for matr.nr. 566 er der sket en delvis naturlig tilgro-
ning med pil og birk.

Fredningsnævnet har begrundet sit afslag med, at en tilplantning vil
være i strid med fredningens formål, og at tilplantningen vil ændre
parcellens karakter og må antages yderligere at begrænse udsigten ud
over arealerne.

Sønderjyllands Amt har under fredningsnævnets møde oplyst, at ca. 1/3
af parcellen er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og at amtet,
såfremt der meddeles dispensation fra fredningen, skal behandle sagen
efter naturbeskyttelsesloven.

Naturklagenævnets formand har på nævnets vegne, jf. naturbeskyttelses-
lovens § 81, stk. 3, truffet følgende afgørelse:

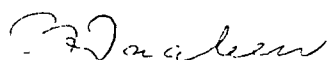
Det fremgår af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, at fredningsnævnet
kan meddele dispensation fra en fastsat fredningsbestemmelse, når det
ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det er i fredningskendelsen anført, at formålet med fredningen er at
bevare de fredede arealer i deres nuværende tilstand for at bevare det
fredede areals overvejende karakter af mose.

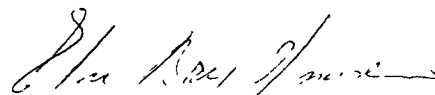
En tilplantning af en del af det fredede areal vil således stride mod
fredningens formål og stride mod fredningskendelsens udtrykkelige for-
bud mod tilplantning.

Herefter kan der ikke gives klageren medhold i klagen.

Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amts afgørelse af 1. marts 2000,
hvorefter der er meddelt afslag på en ansøgning om tilplantning af
matr.nr. 566 Frøslev, Bov, stadfæstes.

Inger Vaaben
viceformand

Else Brix Knudsen
fm.

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. naturbeskyttelseslovens § 82. Eventuel retssag til prø-
velse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. lovens § 88, stk. 1.

SCANNET

Den 1. september 2005 behandlede formanden, dommer Claus Kejser, følgende sag på dommerkontoret:

J.nr. FR 23/2005

Ansøgning fra Rambøll Danmark for Bov kommune om tilladelse til regnvandsudledning til Søndermosen, Bov kommune.

- § 50 -

Der fremlagdes skrivelse af 22. juni 2005 med bilag fra Sønderjyllands Amt, Miljøområdet, j.nr. 05/9125.

Det bemærkes, at sagen af Nævnet har været behandlet på skriftligt grundlag, og at det amtsrådsvalgte medlem, Thomas Lauritzen, og det kommunalvalgte medlem, Edmund Mogensen, har deltaget i afgørelsen.

Det fremgår af sagen, at det pågældende område er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 6. september 1976 om fredning af arealer i Søndermosen i Bov kommune. I rejsningskrivelsen er bl.a. anført, "at mosen indtil de seneste år har henligget i en ret uberørt tilstand med en del åbne vandarealer med yppig bevoksning ved bredderne". I forbindelse med sagens behandling afgav Hedeselskabet en erklæring om vandstanden i mosen, og det fremgår heraf, at vandstanden i 1955 blev målt til at ligge i kote ca. 35,90 meter, medens den i 1973 blev vurderet til ikke at overstige 35,22 meter. Fredningsnævnet besluttede, at vandstanden i mosen ikke måtte være under kote 35,50 meter.

Det er i fredningsbestemmelserne fastsat, at området skal bevares i dets nuværende tilstand for at bevare arealets overvejende karakter af mose. Ændringer i terrænformerne ved opfyldning og afgravning må ikke finde sted, og der må ikke træffes foranstaltninger, der vil kunne medføre, at vandstanden i mosen ændres.

Det fremgår af sagen, at formålet med projektet er at aflaste Haraldsdal bæk, der løber fra grænseovergangen i Padborg til Nyhus sø. Bækken er meget stærkt eroderet, fordi en stor del af oplandet er befæstet. Projektet indebærer, at der anlægges et sedimentationsbassin nordøst for Søndermosen, hvorfra der vil være overløb til den østlige del af mosen via en anlagt flad rende i mosens nordkant. Der etableres et overløb fra Søndermosen til bækken i kote 35,80. Mosens østlige del kommer derved til at fungere som et forsinkelsesbassin.

Amtet har vurderet, at denne udnyttelse af mosen til forsinkelsesbassin er i overensstemmelse med fredningen, som bl.a. havde til formål at hindre yderligere afvanding. Projektet kan medvirke til at forbedre de biologiske og rekreative værdier i Haraldsdal bæk, som ligger i et velbenyttet rekreativt område. Endelig har Amtets naturafdeling vurderet, at tilløbsrenden i mosens nordøstkant ikke vil

2007-1211/8-0001
96

påvirke områdets landskabsværdi væsentligt. Amtet har derfor indstillet, at der meddeles dispensation.

Danmarks Naturfredningsforening, der i sin tid var sagsrejsjer, har haft lejlighed til at udtale sig, men er ikke fremkommet med nogen bemærkninger.

FREDNINGSNÆVNETS AFGØRELSE:

Efter de foreliggende oplysninger om vandstanden i mosen sammenholdt med fredningens formål, kan det ikke antages at en dispensation til det ansøgte i overensstemmelse med den indsendte beskrivelse vil være i strid med dette formål. Nævnet meddeler derfor i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, dispensation til det ansøgte.

Dispensationen kan ikke antages at være i strid med de forpligtelser, der fremgår af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2.

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 66 bortfalder tilladelsen, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra dato.

Claus Kejsø

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Naturklagenævnet af ansøgeren og forskellige myndigheder. Først når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Naturklagenævnet, kan dispensationen udnyttes.

Klage skal indsendes skriftligt til **Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amt, Dommerkontoret, Kongevej 41, 6400 Sønderborg**, der videresender klagen til Naturklagenævnet sammen med sagens dokumenter.

For klage skal betales et gebyr på 500 kr. til Naturklagenævnet. Når Naturklagenævnet har modtaget sagen fra Fredningsnævnet, vil Naturklagenævnet opkræve gebyret hos klageren, og såfremt en fastsat betalingsfrist ikke overholdes, vil klagen blive afvist. Gebyret tilbagebetales, hvis klageren får helt eller delvist medhold.

/kb

DISPENSATIONER >

Afgørelser – Reg. nr.: 05675.01

Dispensationer i perioden: 16-08-2007

SCANNET

Den 16. august 2007 kl. 10.00 afholdt Fredningsnævnet for Sydjylland, sydlig del møde ved Søndermosen, Padborg med formanden, dommer Claus Kejser, det ministervalgte medlem, Inge Adriansen, og det kommunalvalgte medlem, Martin Buus Madsen.

Der foretoges:

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen

J.nr. FR 21/2007

30 AUG. 2007

Ansøgning fra Lars Chr. Jensen, Kolonisthusevej 6, Frøslevmark, 6330 Padborg om dispensation til opfyldning på matr. nr. 566, Frøslev, Bov.

- § 50 -

Lars Chr. Jensen var mødt.

For Aabenraa kommune mødte Niels O. Julsgaard.

For Danmarks Naturfredningsforenings Aabenraa afdeling mødte Per Kleis Bønnelycke.

For Friluftsrådets lokalafdeling mødte Arne Bondo.

Lars Chr. Jensen redegjorde for ansøgningen. Der er tidligere blevet gravet et vandhul på ejendommen, og den opgravede jord blev lagt ud i et ca. 30 cm tykt lag. Han ønsker nu at planere de sidste 30 m. Det er herefter hans hensigt at indhegne området, der så kan afgræsses af får. Det vil give en god pleje af området. Medarbejdere fra den tidligere Bov kommune havde stillet i udsigt, at hvis han skaffede noget jord, kunne han lægge det ud. Det blev også tilkendegivet af fredningsnævnet, men han har det kun mundtligt.

Formanden redegjorde for fredningsbestemmelserne. Formanden bemærkede, at nævnet i 1993 meddelte dispensation til at grave vandhullet og jævne den opgravede jord ud i et højst 30 cm tykt lag. I 2000 afslog nævnet en dispensationsansøgning om tilplantning.

Lars Chr. Jensen bemærkede, at tilkendegivelsen om planering som nu ansøgt blev fremsat under sagen i 2000.

Formanden oplyste, at der af sagen intet fremgår om en sådan tilkendegivelse.

Niels O. Julsgaard oplyste, at kommunen har haft en mand i området, og denne bemærkede de jordbunker, der er lagt, og som ønskes planeret ud. Det er efter kommunens opfattelse en klar overtrædelse af fredningsbestemmelserne. Det område, der blev lagt et yderligere lag jord på, er nu en kulturpåvirket eng i modsætning til en mose. Forskellen viser sig tydeligt ved den forskellige vegetation. Området er endvidere omfattet af

SNs-121-00316

naturbeskyttelseslovens § 3, og det er forvaltningens indstilling, at der skal meddeles afslag på en dispensationsansøgning fra denne bestemmelse. Han har spugt medarbejdere fra den tidligere Bov kommune, om de har kendskab til en mundtlig tilkendegivelse som anført af ansøgeren, men de havde ikke kendskab hertil.

Per Kleis Bønnelycke tilsluttede sig kommunens bemærkninger og tilføjede, at indstillingen er godkendt af DN's hovedforening.

Arne Bondo oplyste, at Friluftsrådet er imod en dispensation.

De mødte havde lejlighed til yderligere at udtale sig.

Dansk Ornitologisk Forening har udtalt sig mod en dispensation ifølge brev af 27. juli 2007.

FREDNINGSNÆVNETS AFGØRELSE:

Ejendommen er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 6. september 1976 om fredning af Søndermosen. Efter kendelsen skal de fredede arealer bevares i deres nuværende tilstand for at bevare arealernes overvejende karakter af mose. Ændringer i terrænformerne ved opfyldning og afgravning må ikke finde sted.

Efter oplysningerne vil en opfyldning som ansøgt bevirke, at arealet bliver mere tørt, og derved vil få en vegetation, der mere bærer præg af eng end af mose.

På den baggrund finder nævnet, at en dispensation vil være i strid med fredningens formål. I medfør af naturbeskyttelseslovens § 50 meddeler nævnet derfor afslag på ansøgningen om dispensation.

Claus Kejsø

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Naturklagenævnet af ansøgeren og forskellige myndigheder.

Først når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Naturklagenævnet, kan dispensationen udnyttes.

Klage skal indsendes skriftligt til **Fredningsnævnet for Sydjylland, sydlig del, Dommerkontoret, Kongevej 41, 6400 Sønderborg**, der videresender klagen til Naturklagenævnet sammen med sagens dokumenter.

For klage skal betales et gebyr på 500 kr. til Naturklagenævnet. Når Naturklagenævnet har modtaget sagen fra Fredningsnævnet, vil Naturklagenævnet opkræve gebyret hos klageren, og såfremt en fastsat betalingsfrist ikke overholdes, vil klagen blive afvist. Gebyret tilbagebetales, hvis klageren får helt eller delvist medhold.